

MASARYKOVA UNIVERZITA

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Ústav české literatury a knihovnictví

Kabinet Informačních studií a knihovnictví

Bakalářská diplomová práce

2013

Bc. Eva Ogrocká

MASARYKOVA UNIVERZITA
FILOZOFICKÁ FAKULTA
Ústav české literatury a knihovnictví
Kabinet Informačních studií a knihovnictví
Informační studia a knihovnictví

Eva Ogrocká

Vliv uživatelů sociálních sítí
na podobu současného českého jazyka
Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Pavlína Mazáčová, Ph.D.

2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci napsala samostatně a s použitím citovaných pramenů. Současně dávám svolení k tomu, aby elektronická verze této práce byla přístupná přes informační systém Masarykovy univerzity.

V Brně dne 6. 12. 2013

Poděkování

Děkuji Mgr. Pavlíně Mazáčové, Ph.D., za vstřícnost při vedení mé práce.

Bibliografický záznam

OGROCKÁ, Eva. *Vliv uživatelů sociálních sítí na podobu současného českého jazyka*. Brno, 2013.

Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, Kabinet informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce Mgr. Pavlína Mazáčová, Ph.D.

Anotace

Bakalářská práce „Vliv uživatelů sociálních sítí na podobu současného českého jazyka“ se zabývá specifickými rysy jazyka v internetové komunikaci. V teoretické části vychází ze stratifikace národního jazyka a z popisu možností internetové komunikace. Praktická část obsahuje hodnocení výsledků dotazníku, který se zaměřuje na vnímání jazyka na sociálních sítích, a jazykovou analýzu konkrétního souboru statusů uveřejněných na sociální síti Facebook.

Abstract

Bachelor thesis "Influence of social network users to form contemporary Czech language" deals with specific features of language in Internet communication. The theoretical part is based on stratification of the national language and description of Internet communication. The practical part contains an evaluation of the results of the questionnaire, which focuses on the perception of language in social networks, and linguistic analysis of a particular set of statuses published on the social network Facebook.

Klíčová slova

Český jazyk, sociální síť, internetová komunikace, Facebook

Keywords

Czech language, social networks, Internet communications, Facebook

OBSAH

1	Úvod	8
2	Čeština jako národní jazyk a její dělení	9
2.1	Spisovná čeština.....	9
2.2	Obecná čeština	10
2.3	Jazyková norma, kodifikace a úzus	10
3	Specifické rysy jazyka elektronické komunikace	12
4	Komunikace na internetu.....	15
4.1	Www stránky.....	15
4.2	E-mail.....	15
4.3	Diskuzní skupina	15
4.4	Chat.....	16
4.5	Instant messaging	16
4.6	Sociální síť.....	16
4.6.1	Facebook.....	17
4.6.2	Twitter.....	18
4.6.3	Další sociální síť	19
5	Rozbor jazyka ve statusech	20
5.1	Sběr materiálu a výsledky dotazníku.....	20
5.2	Obecná čeština ve statusech.....	22
5.2.1	Úženi é > í (ý) v koncovce.....	22
5.2.2	Diftongizace ý > ej v koncovce.....	23
5.2.3	Nespisovné koncovky v instr. pl.	23
5.3	Stylistické hodnocení slov	23
5.3.1	Slova odborná.....	24
5.3.2	Slova hovorová.....	24
5.3.3	Slova nespisovná.....	24
5.3.4	Slova expresivní.....	24
5.4	Slovotvorná a tvaroslovná specifika	25
5.4.1	Sufix -ec.....	25
5.4.2	Sufixy -ák, -ka	25
5.4.3	Sufix -ko	26
5.4.4	Toponyma.....	26
5.5	Pravopis ve statusech.....	27
5.5.1	Skupina mě – mně	27

5.5.2	Psaní <i>i, y</i> (shoda přísudku s podmětem)	27
5.5.3	Interpunkce	27
5.5.4	Velká písmena	28
5.6	Vliv cizích jazyků ve statusech	28
5.6.1	Anglicismy.....	29
5.7	Diakritika.....	31
5.8	Grafické prostředky simulující neverbální komunikaci	31
5.8.1	Velká písmena	31
5.8.2	Řetězení shodných znaků.....	32
5.8.3	Emotikony.....	32
5.9	Humor a jazyková kreativita ve statusech.....	34
5.9.1	Jazyková hra	34
5.9.2	Intertextovost	34
5.9.3	Ironie.....	35
5.9.4	Hyperbola.....	36
5.9.5	Humor.....	36
5.10	Shrnutí.....	37
6	Závěr.....	38
7	Použitá literatura.....	39
8	Dotazník.....	41

1 ÚVOD

Ve své bakalářské práci se budu zabývat specifickým jazykem komunikace, která se uskutečňuje prostřednictvím nových informačních technologií. Forma elektronického dorozumívání vytváří určité nároky na podobu národního jazyka – v našem případě češtiny. Komunikanti pod vlivem požadavků i nových možností tohoto spojení mění tradiční podobu psaného jazyka.

V první části práce se věnuji spíše jazykovým východiskům: nejprve se zaměřím na stratifikaci českého jazyka, především přiblížím rozdíl mezi spisovnou formou jazyka a obecnou češtinou, která se používá při běžných neformálních hovorech. Naznačím taky vztah jazykové normy, kodifikace a jazykového úzu. Podstatné je, že norma vychází z úzu a zvyklostí mluvčích. Je tedy důležité věnovat se i nekodifikovaným podobám našeho jazyka, protože živé tendence v úzu mohou naznačit vývoj a směřování jazykové normy a posléze i její kodifikace.

Zvláštní kapitolu věnuji specifickým prvkům jazyka v elektronické komunikaci. Jazyk využívaný v této formě dorozumívání se pohybuje na velmi zvláštní hranici mezi psaným a mluveným kódem. Zmíněná komunikace se uskutečňuje psaným jazykem, který ale přebírá velmi mnoho rysů typických pro mluvenou formu jazyka. Zároveň je také ovlivněn novými možnostmi technologií, které tuto komunikaci zprostředkovávají.

Na tyto kapitoly navážu stručným shrnutím možností komunikace na internetu, podrobněji se zaměřím na sociální sítě, především na Facebook a Twitter, které jsou v našem prostředí nejrozšířenější.

Ještě před samotnou jazykovou analýzou statusů z Facebooku, které jsem shromáždila v rámci dotazníkového šetření, uvedu výsledky těchto dotazníků. V nich jsem se zaměřila především na vnímání uživatelů Facebooku spisovnosti a gramatické správnosti ve statusech. V analýze pak konkrétními příklady ze statusů mladých lidí doložím výše zmíněná východiska.

Cílem práce je zmapovat a popsat jazykové jevy, které se vyskytují v polo-veřejné a veřejné elektronické komunikaci mladých lidí. Z práce by mělo vyplynout, které prvky jsou již běžné v neformální komunikaci mladých lidí a které se do ní dostávají vlivem informačních technologií a elektronické komunikace.

2 ČEŠTINA JAKO NÁRODNÍ JAZYK A JEJÍ DĚLENÍ

Národní jazyk je systém dorozumívacích prostředků reprezentující identitu společnosti, které je považováno za samostatný národ. Uvnitř je diferencovaný funkčně i územně a také sociálně. Český národní jazyk tedy v sobě zahrnuje všechny podoby psané i mluvené češtiny – tzv. strukturní i nestrukturní útvary češtiny. Jednotlivé útvary jsou relativně autonomní, ale jejich hranice nejsou ostré. Mezi strukturní jazykové útvary se řadí spisovná čeština, obecná čeština v širším smyslu slova, dále pak nářeční skupiny – česká, středomoravská, východomoravská a lašská – a jejich podskupiny a jednotlivá nářečí. Nestrukturními útvary jsou naopak profesní mluva, slang, argot apod. Karel Kamiš upozorňuje, že běžná mluva či hovorová čeština nejsou jazykovými útvary.¹

2.1 SPISOVNÁ ČEŠTINA

Spisovná čeština je systém jazykových prostředků, které jsou využívány na území celé republiky především v psané formě a ve veřejných a oficiálních projevech. Je kodifikována v mluvnicích, slovnících a jazykových příručkách. Užívání spisovné češtiny se předpokládá ve školách, na úřadech, ve sdělovacích prostředcích, ve vědě. Ani spisovný jazyk však není jednotný, spisovná čeština obsahuje kromě prostředků neutrálních také prostředky knižní, expresivní či hovorové. Výraz spisovný jazyk je někdy nahrazován pojmem *standardní jazyk / standard*², význam tohoto pojmu se uvolňuje a rozšiřuje směrem k obecné češtině.

Někteří lingvisté hodnotí spisovný jazyk jako funkčně neúplný. Existují totiž komunikační funkce, které spisovný jazyk nemůže plnit, protože preferuje funkce intelektuální před emocionálními, psanost před mluveností. Proto také mluvčí stále častěji v každodenní komunikaci používají lokálně neomezené nespisovné prostředky.³

Pro mluvenou podobu spisovného jazyka zavedl Bohuslav Havránek pojem *hovorová čeština*⁴. Jedná se o mluvenou formu spisovného jazyka zbavenou knižních a archaických výrazů, která slouží k dennímu hovoru. Dnes je hovorová čeština pod velkým tlakem obecné češtiny. Někdy je chápána jako přechodové pásmo mezi spisovným a nespisovným jazykem, jakýsi mezistupeň, přes který pronikají do spisovné češtiny prostředky nespisovné.⁵

¹ KAMIŠ, Karel. *Řečová a jazyková komunikace spisovné češtiny*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2012, s. 18.

² ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*. 3., roz. a upr. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2011, s. 23.

³ NEBESKÁ, Iva. *Jazyk, norma, spisovnost*. 2., dopl. vyd. Praha: Karolinum, 2003, s. 99.

⁴ HAVRÁNEK, Bohuslav. *Spisovná čeština a jazyková kultura*. Praha: Melantrich, 1932, s. 42.

⁵ KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 91.

2.2 OBECNÁ ČEŠTINA

Obecnou češtinou v širším smyslu slova je označován spontánní mluvený jazyk soukromé a polo-veřejné komunikace. Lingvisté ji označují za všeobecně akceptovanou nespisovnou podobu národního jazyka, popřípadě jako *druhý standard*⁶. Je to tedy druhá celonárodní jazyková norma fungující vedle spisovné češtiny. Poněkud oslabenou pozici má v moravském a slezském prostředí, kde je doposud z části vnímána jako cizí prvek. Její podoba totiž vznikla rozšířením nářečí vlastních Čech. Hranice mezi obecnou a spisovnou češtinou je velmi tenká, v konkrétních projevech dochází k prolínání a častému míšení obou kódů.

Jazykové prostředky obecné češtiny se dělí podle jazykových rovin:

K důležitým rysům obecné češtiny v rovině syntaxe patří mluvenost, expresivnost a spontánnost komunikátu. Ve slovní zásobě jsou obecnou češtinou označovány výrazy nespisovné, ale územně nespécifikované, užívané v běžné mluvě. Ve slovtvorbě se obecná čeština projevuje například výraznou tendencí k univerbizaci. V rovině hláskosloví a tvarosloví se objevují prvky typické pro interdialekt Čech. Dle *Encyklopedického slovníku češtiny* to jsou zejména tyto rysy: *í, ý* místo spisovného *e* (*malý město, špinavý ruce, plínka*); *ej* místo spisovného *y* (*novej kabát*); výskyt protetického *v* (*von, vokno*). V mluvené podobě obecné češtiny se vyskytuje zjednodušená výslovnost některých souhláskových skupin, vypouštění *j-* (*[jak se menuješ]*, *[de pryč]*) a zánik *-l* v přičestích (*Petr to přines už věra*). V tvarosloví se obecná čeština projevuje unifikací koncovek instr. pl. zakončením *-ma* (*téma nejlepšíma výkonama, dobrýma vlastnostma*). Dále přestala vyjadřovat rodové rozdíly v množném čísle adjektiv a zájmen (*ty dobrý sportovci, všechny rozbitý okna, zlobivý děti*).

Z obecné češtiny a z nespisovných hovorových vrstev postupně pronikají do spisovného (hlavně ústního) vyjadřování některé jevy, např. *bysme, ty města byly, dýl, přived* aj.

Sgall zdůrazňuje, že žádný výrazový prvek (kromě vysloveně chybných tvarů) by neměl být češtiny vyloučen. Slova a tvary všech stylových vrstev mají podle něj své funkce a jsou v jazyce důležité.⁷

2.3 JAZYKOVÁ NORMA, KODIFIKACE A ÚZUS

S nastíněným dělením češtiny na spisovnou a obecnou rovinu jazyka úzce souvisí pojmy *jazyková norma, kodifikace* a *úzus*.

⁶ KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 81.

⁷ SGALL, Petr a Jarmila PANEVOVÁ. *Jak psát a nepsat česky*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2004, s. 23.

Jazyková norma je soubor jazykových prostředků, mluvnických pravidel a lexikálních jednotek, které jsou jazykovým společenstvím pravidelně užívány a považovány za závazné. Svou normu má každý jazyk, ale i každé nářečí a jazykový útvar. Pouze pro útvary spisovné bývá tato norma kodifikována, tj. explicitně zachycena v oficiálních příručkách.⁸ Norma se stále a nepřetržitě vyvíjí a mění. Kodifikace nemůže zachycovat tyto změny jinak než po etapách, staticky a se zpožděním. Je proto logické, že kodifikace nemusí vždy přesně odpovídat normě a že se za jejím vývojem často opoždí. Tento problém se snaží lingvisté řešit dílčími úpravami a do jisté míry i předvídáním a respektováním vývoje uváděním dublet. Dublety zvyšují stabilitu spisovného jazyka a umožňují jeho funkční diferenciaci, především ve vědecké, odborné, básnické či publicistické oblasti.⁹

Norma spisovného jazyka se však neutvrzuje pouze kodifikací, ale také individuálním a kolektivním územím uživatelů jazyka. Podle *Encyklopedického slovníku češtiny* je úzus soubor vžitých jazykových prostředků, které jsou užívány jazykovým společenstvím bez ohledu na to, zda jsou vhodné, nevhodné, správné či nesprávné. Územ se ale také označuje i běžné užívání jazykových prostředků.

⁸ SGALL, Petr a Jarmila PANEVOVÁ. *Jak psát a nepsat česky*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2004, s. 19.

⁹ KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 216.

3 SPECIFICKÉ RYSY JAZYKA ELEKTRONICKÉ KOMUNIKACE

Na konci 20. století se dosavadní mezilidská komunikace zásadně změnila. Kromě zavedených tradičních forem mluveného a psaného společenského styku se objevují formy nové, způsobené s rychlým rozvojem techniky, především informačních technologií a mobilních telefonů. Komunikace zprostředkovaná informačními technologiemi je dnes neodmyslitelnou součástí našich životů. V pracovním, studijním i soukromém prostředí denně využíváme nejrůznější elektronická zařízení k navázání styku s ostatními lidmi. Vedle zavedených komunikačních situací, jejichž normy se tvořily dlouhodobě, se tak dostáváme do situací zcela nových.

Už v 90. letech 20. století se technologiemi ovlivněný způsob komunikace stal předmětem lingvistického zájmu. Lingvisté se snaží určit, zda lze nové způsoby přenosu slova zachytit klasickým popisem dvou modů jazyka – mluveného a psaného.¹⁰

Podle *Encyklopedického slovníku češtiny*¹¹ se s psaným textem obvykle spojuje připravenost, větší formálnost, složitější tematika, objektivnost, vysoká organizovanost a uspořádanost. Příznačné pro něj jsou složitá souvětí s vysokým stupněm hierarchizace. Psaný projev má většinou monologický charakter a je realizován standardní varietou jazyka. Pro mluvené projevy je naopak typická nepřipravenost, spontánnost, neformálnost, jednodušší tematika, silná vazba na kontext, dynamičnost a nízký stupeň organizovanosti. Mluvený projev obsahuje velké množství kontaktních prostředků a „vycpávek“.

V této kapitole bych chtěla shrnout důvody, proč jazyk komunikace v elektronických médiích není snadné zařadit do výše uvedených dvou modů jazyka. Styl jazyka, který v tomto prostředí vzniká, totiž představuje „symbiózu stylových rysů příznačných pro komunikaci psanou i mluvenou.“¹²

Elektronická komunikace ve své podstatě probíhá psanou formou. (Ve své práci se nebudu zabývat technologiemi, které umožňují hlasovou formu komunikace.) Uživatelé komunikačních technologií však mohou naplňovat i komunikační cíle, které byly doposud uskutečňovány převážně mluvenou formou. Ke kompenzaci určitých omezení oproti tradičním způsobům dorozumívání využívají nové výrazové prostředky a možnosti, které umožňuje virtuální komunikační prostředí. Psanou formou tak lze dosáhnout neformální komunikace, která se blíží k bezprostřednímu

¹⁰ ČMEJRKOVÁ, Světa. Čeština v síti: Psanost či mluvenost?: I. *Naše řeč*. 1997, roč. 90, č. 5, s. 225-233.

¹¹ KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 457.

¹² ČMEJRKOVÁ, Světa. Jazyk a styl elektronické komunikace: čeština a počítačština. In: *Sborník prací Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě: Řada jazykovědná (D3)*. Opava: Ústav bohemistiky a knihovnictví FPF SU, 2003, s. 48.

dialogu. Jitka Málková proto také potvrzuje, že elektronická komunikace se jeví jako „svébytný žánr mezilidského dorozumívání stojící mimo tradiční lingvistická kritéria, např. mimo mluvený či psaný kód jazyka.“¹³

Elektronicky zprostředkovaná komunikace se podobně jako mluvený dialog vyznačuje časovou sounáležitostí, interakčností, kontextem, simultánností, spontánností a dynamikou.

Simultánnost je pro účastníky velmi důležitá. Při online komunikaci prostřednictvím např. chatu či ICQ dochází k výměně jednotlivých promluv bez časových prodlev, popř. ve velmi krátkém časovém úseku. Vzniká tak velice spontánní rozhovor, velmi podobný reálnému dialogu. Časovou sounáležitost ale komunikanti pocítují i při komunikaci prostřednictvím e-mailu, diskuzních fór či blogů. Pisatelé e-mailu totiž předpokládají jeho okamžitý příjem a brzkou odpověď. Světla Čmejrková doplňuje, že konstitutivní není reálná délka intervalu mezi promluvami, ale subjektivní představa pisatele o současnosti, simultánnosti. „*Nyní* odesilatele je v e-mailech chápáno jako *nyní* příjemce.“¹⁴

Mezi další specifika elektronické komunikace patří neformálnost a lineárnost psaní bez dodatečné editace. To s sebou přináší řadu jevů: omezení psaní velkých písmen, absence diakritiky, fonetické psaní, akronymy¹⁵, fonetická homonymie¹⁶, zmnožení znaků k vyjádření modality, expresivity nebo kvantity a další. Málková upozorňuje, že tyto nestandardní jazykové prostředky v elektronické komunikaci nemusí být projevem nízké jazykové a komunikační úrovně účastníků, ale pramení ze specifik média. Bývají naopak využívány zcela záměrně, například ve snaze o větší vyjadřovací ekonomii či kreativní jazykovou hru.¹⁷

Nemožnost komunikace tváří v tvář výrazně ovlivňuje grafickou stránku textu. Grafikou se pisatelé snaží kompenzovat nepřítomnost neverbální komunikace a napodobit intonaci. K signalizaci nálady a citového rozpoložení slouží emotikony. Ty plní mimickou funkci a nejsou vázané na konkrétní jazykové prostředí. V replikách se častěji vyskytují slova s citovým příznakem (deminutiva, hanlivé výrazy, vulgarismy), která také usnadňují pochopení nálady a pocitů pisatele.

¹³ MÁLKOVÁ, Jitka. Elektronická komunikace jako specifický žánr mezilidského dorozumívání. In: *Čeština - bádání a učení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 101. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, sv. č. 204.

¹⁴ ČMEJRKOVÁ, Světla. Čeština v síti: Psanost či mluvenost?: I. *Naše řeč*. 1997, roč. 90, č. 5, s. 233.

¹⁵ Akronym: zkratkové slovo, složené z počátečních hlásek nebo slabik více slov

¹⁶ Využívá i číselných znaků a angličtiny (o5, 4you)

¹⁷ MÁLKOVÁ, Jitka. Elektronická komunikace jako specifický žánr mezilidského dorozumívání. In: *Čeština - bádání a učení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 101. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, sv. č. 204.

Pro elektronickou komunikaci je dále příznačné užívání hovorové a obecné češtiny, velký výskyt citoslovcí, částic a zájmen. Typické jsou i nářeční prvky a slangové výrazy.

Všechny tyto faktory působí na podobu elektronické komunikace a tvoří tak svébytný žánr mezilidského dorozumívání, kde se smývají hranice mezi psanými a mluvenými replikami. Čmejrková pro tuto situaci používá termín *zapisovaná mluvenost*¹⁸, v *Encyklopedickém slovníku češtiny* najdeme pojem *mluvená psanost*.¹⁹ Těmito termíny se autoři snaží vyjádřit, že daný text se pohybuje na hranici mezi psaností a mluveností, že formou je sice psaný, ale že obsahuje mnoho prvků, které ho přibližují k mluveným projevům. V *Encyklopedickém slovníku češtiny* je také konstatování, že doposud se stylistika věnovala především psaným textům, ale že v budoucnu by mělo dojít i na stylistické analýzy každodenních mluvených dialogů.²⁰ Dnes se již budují rozsáhlé korpusy mluveného jazyka²¹, např. Korpus DIALOG²² nebo korpusy Oral2006 a Oral2008. Zvýšený zájem lingvistů o jazyk elektronické komunikace chápou jako doplnění chybějícího mezistupně, vyplnění mezery mezi výzkumem psaného a výzkumem mluveného jazyka.

¹⁸ ČMEJRKOVÁ, Světlá. E-čeština. *Čeština doma a ve světě*. Praha: Filozofická fakulta UK v Praze, 2006, roč. 14, 1-4, s. 6.

¹⁹ KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 457.

²⁰ Tamtéž, s. 457.

²¹ Přehled dostupných korpusů: <http://www.korpus.cz/struktura.php>

²² Korpus DIALOG: <http://ujc.dialogy.cz/?q=cs/node/37>

4 KOMUNIKACE NA INTERNETU

Ve své práci se chci věnovat komunikaci na sociálních sítích, především na Facebooku. Proto další typy elektronické komunikace zmiňuji pouze stručně.

4.1 WWW STRÁNKY

World Wide Web je multimediální prostředí, které umožňuje uživatelům rychlý přístup k informacím v textové, obrazové i zvukové podobě. V současné době je již komunikace přes www stránky neprobíhá jednosměrně, jak tomu bylo dřív, kdy jeden autor sděloval informace mnoha čtenářům, příjemcům. Dnes se uživatelé mohou podílet na obsahu stránek, pokud ne přímo, tak alespoň formou diskuze či zpětné vazby pro autora. Komunikace zde tedy probíhá mezi autorem stránek a jejich čtenářem (*one-to-one*), mezi návštěvníky stránek a autorem (*many-to-one*) nebo mezi všemi účastníky navzájem (*many-to-one*).²³

4.2 E-MAIL

Elektronická pošta patří mezi nejstarší služby internetu. Dnes je naprostou a samozřejmou součástí našich pracovních i osobních životů a výrazně potlačila klasickou korespondenci. Tradičním způsobem zasílání pošty využívají dnes snad jen úřady a lidé, kteří si touto cestou chtějí ozvláštnit už stereotypní elektronickou komunikaci.

Mezi výhody e-mailů patří především rychlost, možnost zaslat zprávu více adresátům současně (*one-to-many*) nebo snadný přístup ke kontextu komunikace. Ve zprávě totiž lze zobrazit i předešlé e-maily. Přijaté zprávy lze snadno archivovat a třídit, program umožňuje upravovat i přehledný adresář.

4.3 DISKUZNÍ SKUPINA

V diskuzních skupinách spolu komunikují účastníci na dané téma – např. diskuze k článkům, k filmům apod.

Jednotlivé příspěvky jsou zobrazovány hierarchicky, v časové posloupnosti. Komentářem lze však reagovat i na příspěvek jiného uživatele, zobrazení diskuze se tak větví. Některé diskuze jsou moderované – to znamená, že někdo dohlíží na průběh diskuze a kontroluje nevhodné chování uživatelů.

²³ JANDOVÁ, Eva. *Čeština na www chatu*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2006, s. 15.

4.4 CHAT

Chat funguje podobně jako diskuze s tím rozdílem, že účastníci chatové komunikace jsou přítomni on-line ve stejnou dobu. Komunikují spolu tedy simultánně v reálném čase. Rozhovor zde může probíhat mezi velkým počtem účastníků nebo skrytě, soukromě mezi dvěma. Oproti předchozím způsobům se právě tady komunikace více přibližuje skutečnému živému rozhovoru. To je způsobeno především simultánností, spontánností a nutností rychlé odezvy. Snaha o rychlou reakci ovlivňuje podobu jednotlivých replik – ty se výrazně přibližují mluvené formě.

4.5 INSTANT MESSAGING

Jedná se o speciální program, který je na rozdíl od předchozích nutné nainstalovat do počítače, např. ICQ, Skype. Funguje na podobném principu jako chat. Primárně je určen pro synchronní komunikaci *one-to-one*, ale lze zapojit i více komunikantů.

Tyto programy kromě „chatu“ umožňují i audiovizuální přenos mezi dvěma či více osobami.

4.6 SOCIÁLNÍ SÍTĚ

Pojem sociální síť má více významů, v kontextu webu se však tímto pojmem rozumí systém, který umožňuje vytvářet a udržovat seznam propojených kontaktů, přátel.²⁴ Uživatelé sítě si vytváří svůj osobní veřejný či polo-veřejný profil, ve kterém definují své charakteristiky a vlastnosti. V síti se uživatelé spojují s přáteli z reálného života či s lidmi se společnými zájmy či názory a vytvářejí tak propojené komunity. Pro komunitu je charakteristická doména činnosti – tj. sdílené téma. Skupina přátel na sociální síti sama o sobě nemusí být komunitou – většinou okruh přátel nemá společné sdílené téma. Uživatelé však mohou vytvářet komunity uvnitř sociálních sítí.

Pavliček uvádí hlavní charakteristiky sociálních sítí: mezilidské vztahy, pocit sounáležitosti, sdílení informací a tvorba znalostí.²⁵

Sociální sítě se zaměřují i na další doplňkové služby – galerie fotek, nebo např. hodnocení filmů, seznam navštívených míst a v neposlední řadě vyjádření podpory oblíbené celebrity či podniku.

Sociální sítě jsou klasickým představitelem Webu 2.0, tedy webu, jehož obsah tvoří a předávají si sami uživatelé. Základem sociálních sítí jsou vztahy mezi uživateli, jejich vzájemné

²⁴ PAVLÍČEK, Antonín. *Nová média a sociální sítě*. Vyd. 1. V Praze: Oeconomica, 2010, s. 125.

²⁵ Tamtéž, s. 129.

komentáře, odkazy a hodnocení sdíleného obsahu. Tyto vztahy se např. na Facebooku nazývají *přátelství*, na Twitteru *následování*.²⁶

Sociálních sítí v poslední době vzniklo velké množství. Vedoucí postavení si mezi nimi zachovává právě Facebook a Twitter, kterým se budu věnovat podrobněji.

4.6.1 Facebook

Facebook byl spuštěn roku 2004 nejprve pouze pro studenty Harvardské univerzity, později se rozšířil mezi ostatní vysoké školy v USA a Evropě a mezi firmy a nakonec byl zpřístupněn i pro libovolné uživatele.

Facebook v sobě kombinuje celou řadu různých komunikačních prostředků. Základem je tvořit vlastní obsah, tzv. statusy a sdílet je s přáteli. Uživatelé mohou vytvářet soukromé i veřejné akce a události, na které mohou zvát své přátele. Uživatelé mohou dále sdílet své vlastní fotky, videa či ve formě odkazů jakýkoli obsah z internetu, který jim přijde zajímavý. Tento sdílený obsah si pak uživatelé navzájem hodnotí (přirazují mu *like*) či komentují. Mohou ho také převzít a dále sdílet, tím se odkazy a vytvořený obsah mohou šířit napříč celou sítí. Facebook zahrnuje i množství tzv. neoficiálních aplikací – tj. aplikací, které byly vyvinuty externě třetí stranou – hry, kvízy, dotazníky.

Uživatelé Facebooku si také mohou posílat soukromé zprávy nebo spolu komunikovat synchronně pomocí instant messagingu.

Bednář rozděluje uživatele Facebooku do pěti skupin: **aktivní uživatel – tvůrce a poskytovatel obsahu** (přispívají obsahem, který má pro ostatní hodnotu a je šířen dál i za hranice okruhu jejich přátel); **aktivní uživatel – hodnotitel**²⁷ **a distributor** (mohou tvořit obsah, ale převážně obsah sdílejí a diskutují o něm v komentářích); **pasivní uživatel – hodnotitel obsahu** (tento uživatel nejvíce využívá tlačítko *líbí se mi*, i tím pak napomáhá k šíření obsahu); **pasivní uživatel – pozorující autorita** (je aktivní málo, ale má široký okruh přátel a mezi nimi je vnímán jako autorita; když se rozhodne něco hodnotit či sdílet, má to velký vliv na jeho přátele) a posledním typem uživatele je **pasivní uživatel – pozorovatel**, který se do komunikace zapojuje jen minimálně.²⁸

²⁶ BEDNÁŘ, Vojtěch. *Marketing na sociálních sítích: prosadte se na Facebooku a Twitteru*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2011, s. 10–12.

²⁷ Bednář uvádí *hodnotič*, vzhledem k tomu, že tyto výrazy nejsou zažitou a všeobecně uznávanou terminologií, převedla jsem tvar na *hodotitel*, který více respektuje tvarosloví češtiny.

²⁸ BEDNÁŘ, Vojtěch. *Marketing na sociálních sítích: prosadte se na Facebooku a Twitteru*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2011, s. 15–17.

Uživatelé si mohou svůj profil na Facebooku definovat jako soukromý (sdílený obsah je dostupný pouze přátelům, popřípadě jen jejich části), veřejný (informace z profilu jsou viditelné pro všechny zaregistrované uživatele Facebooku), nebo jako polo-veřejný (uživatelé zpřístupňují obsah i přátelům svých přátel; k informacím se tedy mohou dostat i lidé, které uživatel nezná). Byla by chyba se domnívat, že při nastavení soukromého profilu se k mému obsahu nedostane nikdo cizí. V první řadě může někdo z mých přátel obsah sdílet na svém profilu. To se ale většinou děje jen s obsahem už sdíleným například z médií. Ale cizí lidé se mohou dostat i k mému vlastnímu tvůrčímu obsahu. Stačí k tomu, aby mi můj přítel okomentoval fotku či status, nebo označil, že se mu tento obsah líbí. V této chvíli je už daná informace dostupná pro všechny z jeho okruhu přátel. Nehledě na to, že jakýkoli obsah sdílený na Facebooku už oficiálně této síti patří – může si ho stáhnout, uložit a udělat s ním prakticky cokoli. To už je ale spíše téma ochrany osobních údajů a duševního vlastnictví, do kterého nebudu zabíhat.

Vojtěch Bednář dodává ještě jednu důležitou vlastnost Facebooku a to, že identita uživatelů je totožná s tou reálnou. To je ale omyl. Možná by to mohlo platit pro většinu uživatelů, ale rozhodně ne pro všechny. Je velice snadné vytvořit si na sociálních sítích falešný profil. Většina lidí s takovým virtuálním člověkem sice nenaváže přátelství, ale pořád zbude hodně těch, kteří mají veřejné profily a jejich informace a obsah jsou pak k dispozici komukoliv.

Motivů k psaní statusů na Facebooku je jistě mnoho, některé nejvýraznější jsem se pokusila zjistit v dotazníku.²⁹

Mezi nejčastější motivy k psaní a zveřejňování statusů patří vyjádření názoru na určitý problém, událost (vedlo 69 % respondentů), pobavení přátel (56 %), získání rady či pomoci od přátel (48 %), informování přátel o tom, jak se autor statusu má, co dělá (33 %) a komentář či hodnocení produktu (výrobek, film, kniha apod.) uvedlo 29 % respondentů. Uživatelé mohli vybrat více možností zároveň, proto celkový počet procent je více než 100. Dotázaní pak sami uváděli další časté motivy: touha svěřit se s pocity, zaznamenání důležité události, spojení s více přáteli najednou.

Jedna respondentka uvedla, že psaní statusů je součástí jejího životního stylu.

4.6.2 Twitter

Twitter je naopak zaměřen na sdílení informací co největšímu počtu lidí. Uživatel Twittru píše krátké komentáře, poznámky, zprávy, tzv. tweety. Ty jsou omezené počtem 140 znaků. Lidé, které uživatel a jeho zprávy zajímá, ho *následují* a odebírají jeho obsah. Uživatel bývá zároveň

²⁹ O dotazníku a výsledcích více v kapitole 5.1 Sběr materiálu a výsledky dotazníku.

odběratelem i poskytovatelem obsahu. V případě Twittru nejsou nejdůležitější vztahy mezi lidmi, kteří se znají i v reálném světě, jak tomu převážně je na Facebooku. Tady je podstatné, kdo mě zajímá a inspiruje tím, co píše.

Na Twittru se hojně využívají tzv. *hashtagy*: slova či fráze začínající znakem #. Fungují podobně jako klíčová slova a propojují tweety s podobnou tematikou od různých uživatelů. Pisatel může vytvořit i svůj vlastní, méně obecný hashtag, který pak ale bude odkazovat pouze jeho příspěvky. Takovéto hashtagy jsou spíše nová forma hry. Naopak hashtagy ve smyslu klíčových slov opravdu mohou spojovat tematicky podobné zprávy a dovést čtenáře k dalším pro něj zajímavým pisatelům. V současné době se hashtagy velice rozšiřují i mimo Twitter. Nyní jsou dostupné i na Facebooku, kde se ale využívají podstatně méně.

4.6.3 Další sociální sítě

Z dotazníkového průzkumu, který jsem prováděla mezi mladými uživateli Facebooku ve věku 16–25 let, vyplynuly další oblíbené sociální sítě této skupiny. Vzhledem k tomu, že dotazník byl adresován uživatelům Facebooku, není překvapivé, že tuto síť využívá 100 % dotázaných. Druhou nejčastější sociální sítí se stal podle očekávání Twitter, i když s velkým rozdílem počtu uživatelů. Zároveň s Facebookem ho používá 22,38 % dotázaných respondentů. Tyto dvě zmíněné sítě jsou opravdu nejvíce rozšířené. Ostatní sítě zmíněné v dotazníku využívají respondenti spíše ojediněle, kromě sítě Google+, na které je zaregistrováno 5,71 % z celkového počtu respondentů. Za zmínku ještě stojí síť Tumblr, Instagram a LinkedIn.

5 ROZBOR JAZYKA VE STATUSECH

Stav a podobu současné češtiny a výše zmíněné specifické rysy jazyka v elektronické komunikaci bych chtěla v této části práce doložit konkrétními ukázkami. K rozboru jsem zvolila statusy, které zveřejnili mladí lidé na svých profilech na sociální síti Facebook. Tyto statusy jsou viditelné většinou pouze přátelům pisatelů, proto by měly být zařazeny do soukromé komunikace. Když ale uvážím průměrný počet přátel³⁰ jednoho uživatele Facebooku a také to, že ke statusu mají většinou přístup i přátelé přátel, vymezila bych tyto texty jako polo-veřejné. I přesto však uživatelé často subjektivně vnímají své profily jako soukromé a při chování se tak i při psaní textů svých statusů.

Zajímalo mě, zda uživatelé nějak korigují svůj jazykový kód při psaní statusů. Z rozboru textů jsem se snažila odhalit, zda prostředí sociální sítě vnímají uživatelé jako naprosto nesvázané jazykovými pravidly či přece jen nějaká pravidla dodržují. Vycházím z hypotézy, že statusy na osobních profilech (nezabývám se veřejnými profily firem či osobností) jsou vizitkou reálné osoby a že jejich psaná forma do jisté míry brzdí některé projevy běžně mluvené komunikace.

Při rozboru textu facebookových statusů jsem vycházela z rozdělení výzkumu jazyka soukromé korespondence, který provedla Zdeňka Hladká v roce 2005³¹ a z práce Evy Jandové, která se zabývala češtinou na chatech (2006).³²

Konkrétní příklady ze statusů jsou v textu odlišeny kurzívou, delší úseky jsou pak vyznačeny uvozovkami. Statusy jsem nijak neupravila, uvádím je se všemi chybami, překlepy.

5.1 SBĚR MATERIÁLU A VÝSLEDKY DOTAZNÍKU

Vzhledem k tomu, že jsem chtěla zkoumat jazyk statusů na Facebooku, ve stejném prostředí jsem se rozhodla sesbírat materiál k rozboru. Vytvořila jsem online dotazník pro uživatele Facebooku ve věku od 16 do 25 let. Zvolila jsem tuto věkovou kategorii, protože mladí lidé jsou na sociálních sítích velice aktivní a právě jejich jazyk mě zajímal nejvíc.

³⁰ V roce 2012 byl průměrný počet přátel na Facebooku 229. Viz:

<http://www.justit.cz/wordpress/2012/09/04/infografika-fascinujici-fakta-o-facebooku/>

³¹ HLADKÁ, Zdeňka. *Čeština v současné soukromé korespondenci: dopisy, e-maily, SMS*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005, 71 s.

³² JANDOVÁ, Eva. *Čeština na www chatu*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2006, 262 s.

Dle Jany Hoffmannové³³ běžné vyjadřování mladých lidí bývá už ze své podstaty kontroverzní. Na jedné straně inklinuje k neformálnosti, bezprostřednosti, autenticitě, volnosti bez žádných pravidel (konvenčních, zdvořilostních ani kodifikačních a pravopisných). Ale na straně druhé je toto vyjadřování silně ovlivněno exhibicionismem mladých lidí.

Jsem přesvědčena, že právě jazyk mladých lidí dokáže plně využít možnosti a specifika elektronické komunikace. Jana Hoffmannová také shledává jazyk této skupiny atraktivním – pro jeho svěžest, originalitu a nekonvenčnost. Zároveň se tato skupina mladých lidí radostně a lehce zapojuje do ztechnologizovaného světa a elektronické komunikace.³⁴

Dotazník jsem sdílela na svém facebookovém profilu s prosbou o vyplnění a další sdílení. Facebook se v tomto ohledu ukázal jako velmi mocná entita, protože dotazník během velmi krátké doby vyplnilo 420 respondentů. Z nich bylo 77 % žen a 23 % mužů. Věkové rozložení respondentů bylo poměrně vyrovnané: v kategorii 16–20 let bylo 57 % a v kategorii 21–25 let bylo 43 % respondentů.

V rámci dotazníku jsem se ptala uživatelů Facebooku, zda mají snahu psát své statusy bez chyb či spisovně. Jazykem bez gramatických chyb se snaží psát 98 % dotázaných. Určitě ne všem se to vždy daří, jak dokládají ukázky v rozboru. Myslím ale, že i snaha je důležitá a dokazuje zájem mladých lidí o jistou kultivovanost projevu i v elektronickém prostředí sociální sítě.

Spisovnost ve statusech nejvíce ovlivňuje obsah a účel sdělení. 63 % respondentů totiž uvedlo, že spisovnost či nespisovnost svého jazyka podřizují právě obsahu. To znamená, že rozlišují různé situace a kontexty, nespisovné prvky využívají úmyslně a funkčně. O spisovnost za všech okolností se snaží 33 % dotázaných a pouze 4 % otázku spisovnosti ve svých statusech vůbec neřeší.

Dále jsem se snažila zjistit, jak moc spontánní statusy jsou, tedy jestli je uživatelé napíší a už se k jejich podobě nevrací, nebo zda si text po sobě kontrolují. Z dotázaných, kteří statusy píší, si 76 % text před zveřejněním ještě kontroluje, 21 % to dělá aspoň ve většině případů a pouze 3 % respondentů si text spíše či vůbec nekontrolují. Vysoké procento uživatelů, kteří zpětně kontrolují svůj text, odlišuje sociální sítě od jiných typů elektronické komunikace. U statusů totiž není tak důležitá rychlost jejich zveřejnění jako je tomu například u chatu či ICQ, kde je vyžadována nejlépe okamžitá odezva.

³³ HOFFMANNOVÁ, Jana. Vyjadřování současných mladých lidí: autenticita a literární stylizace. In: *Český jazyk a literatura na sklonku XX. století*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2001, s. 93.

³⁴ HOFFMANNOVÁ, Jana. Vyjadřování současných mladých lidí: autenticita a literární stylizace. In: *Český jazyk a literatura na sklonku XX. století*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2001, s. 93.

Zajímalo mě také, jak se uživatelé Facebooku staví k chybám a nespisovným jevům ve statusech ostatních lidí, popř. jestli chyby druhých opravují. Ze všech dotázaných pouze 6 % uvedlo, že jim tyto projevy nevadí. Gramatické chyby i nespisovný jazyk ve statusech naopak vadí 30 % respondentů. Největší skupině (64 %) vadí pouze gramatické chyby, nespisovnost v projevech ostatních tolerují.

Těch respondentů, kterým něco vadilo, jsem se pak ptala, zda chyby druhých opravují. 66 % z nich to nedělá a dle komentářů k dotazníku to považují za zbytečné a navíc protivné. Takovýmto uživatelům se v elektronických diskuzích, chatech a na sociálních sítích hanlivě přezdívá *Grammar Nazi*. Zbylých 34 % přiznává, že chyby ostatních občas opravuje, či na ně vtipně poukazuje. Ale tyto respondenti zároveň dodávají, že reakci zvažují v souvislosti s typem chyby a především podle osoby, která chybu udělala. Většinou chybu opravují u kamarádů, u kterých je minimální riziko, že by se urazili, nebo naopak u cizích lidí, kteří v diskuzích sami někoho poučují či se chovají arogantně.

Součástí dotazníku byla žádost o zkopírování několika statusů respondentů. Protože jsem nechtěla příliš vstupovat do soukromí respondentů, vyplnění statusů byla nepovinná otázka. Ze všech respondentů 67 lidí uvedlo, že statusy vůbec nepíše. Zbytek jsem požádala, aby mi do dotazníku zkopíroval libovolných 3–5 statusů. Mojí žádosti vyhovělo 270 lidí, mohla jsem tedy pracovat s více než 1000 statusy.

5.2 OBECNÁ ČEŠTINA VE STATUSECH

Již jsem zmínila, že jazyk elektronické a navíc soukromé či polo-veřejné komunikace je neformální, spontánní, obsahuje velké množství nespisovných prvků a přibližuje se k běžné mluvě. Tradiční sepětí psanosti se spisovností výrazně ustupuje, do popředí se dostává funkční spojení soukromnosti či neoficiálnosti s nespisovností.³⁵

Přítomnost obecné češtiny a dalších nespisovných prvků ve statusech mladých lidí odhaluje následující rozbor hláskových jevů:

5.2.1 Úženi é > í (ý) v koncovce

Tento jev patří do obecné češtiny. Ve zkoumaném materiálu bylo zúžené *í, ý* místo původního *é* zjištěno pouze v 7,69 % ze všech možných pozic (20 výskytů zúžené formy proti 240 výskytům spisovným). Toto nízké procento může být ovlivněno sběrem materiálu především v Brně a na Moravě. Jak jsem již poznamenala, některé prvky obecné češtiny mohou být oslabeny

³⁵ HLADKÁ, Zdeňka. *Čeština v současné soukromé korespondenci: dopisy, e-maily, SMS*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005, s. 17.

právě na Moravě a ve Slezsku. Výzkum Zdeňky Hladké potvrzuje, že tento jev je častější na území tradičního českého nářečí.³⁶

Zúžená forma se ve statusech objevuje převážně v absolutním konci slova: *závěrečný titulky; pěkný nehty; takový ty lidi; pěkný oblečky*.

V koncovkách nepřímých pádů je výskyt obecně nižší, v mém vzorku se nachází pouze třikrát: *Ted' ze smrti děláme něco strašného [..]; má bezkýho bodyguarda, nejromantičtější moment mýho života!!*

5.2.2 Diftongizace ý > ej v koncovce

Dalším podstatným rysem obecné češtiny je diftongizace -ý > -ej. Koncovka -ej se v souboru statusů vyskytuje v 15,5 % ze všech možných pozic (31 výskytů -ej proti 169 spisovných výrazů s koncovkou -ý). Stejně jako u předchozího jevu so tato koncovka více objevuje na konci slova (*kerušnej půlrok; českéj chleba; bezvadnej skladatel; nádhernéj dort*), méně pak v koncovkách nepřímých pádů (*jet s českějma dráhama*) a v kořenech slov (*vydejchal; po těch mejch holkách; trénink musí bejt*).

5.2.3 Nespisovné koncovky v instr. pl.

Obecně se instrumentál množného čísla vyskytuje v sesbíraném souboru statusů v malém počtu – objevila jsem 26 výskytů. Jako jeden výskyt považuji přídavné jméno nebo zájmeno s podstatným jménem, které k sobě patří, i když problém koncovek se týká obou z nich. Z 26 výskytů byla třetina zapsána s nespisovnými koncovkami (-ama): *Dělá si s téma urážkama dobře?; Nikdy si nedávejte brachovku s nudlema; a ted' se snažím vymyslet co s téma knihama*. Zbylé dvě třetiny byly zapsány spisovnou formou. Úplně bokem stavím dva výskyty, ve kterých pisatel použil spisovný tvar koncovky pro přídavné jméno, podstatné jméno však zapsal chybně. Jedná se tedy ne o prvek nespisovnosti či obecné češtiny, ale o gramatickou chybu: *Nemám rád takový ty lidi s snapbackem, barevnými kalhoty a se Supry na nobách.; Výchled byl nádherný, let poměrně plynulý, pokud nepočítám menší „turbulence“ nad Buchlovskými hory*.

5.3 STYLICKÉ HODNOCENÍ SLOV

Různá slova nemívají stejnou stylistickou hodnotu a stejnou použitelnost v textech. V neformálním a soukromém hovoru mohou mluvčí užít slova ze všech vrstev jazyka, pro ozvláštňení a aktualizaci lze využít i odborných, knižních nebo básnických pojmenování. V opačném směru to ale takto nefunguje. Do odborného článku by neměly pronikat nespisovné výrazy.

³⁶ Tamtéž, s. 18.

Stylistické hodnocení slov není zcela pevné a jednoznačné, ale naopak značně individuální. Při přiřazování slov k stylistickým vrstvám jsem se řídila podle SSČ³⁷ a *Slovníku nespisovné češtiny*.³⁸

5.3.1 Slova odborná

Přestože pisatelé statusů na sociálních sítích rozhodně nemají tendenci k odbornému vyjadřování, občas použijí i odborný výraz. Většinou ale pouze za účelem ozvláštňení svého jinak neoborného sdělení, např.: „I přes počáteční ambivalentní pocity jsem z celého letu byla velmi nadšená.“

5.3.2 Slova hovorová

Hovorové termíny jsou typické zvláště pro mluvenou podobu spisovného jazyka. Již jsem poznamenala, že rysy mluveného projevu jsou určující pro elektronickou komunikaci. Proto hovorová slova nechybí ani ve zkoumaných stavech: *koukat*, *cpát se* (jídlem), *vlézt se* (vejít se někam), *plácát* (mluvit nesmysly), *paráda*, *fakt* aj.

5.3.3 Slova nespisovná

O slovech nespisovných jsem se již zmínila v souvislosti s obecnou češtinou. Do této kategorie patří také nářeční výrazy a slang.

Ve zkoumaném souboru je nejčastější slang současné mládeže, popřípadě studentský slang: *smajl*, *masaker*, *brutální*, *boží*, *úlet*, *matika*, *zemák*, *díplomka*, *seminárka*.

5.3.4 Slova expresivní

Slova mohou mít emocionální význam, tedy vyjadřovat vztah mluvčího ke skutečnosti. Expresivita je pak jazykové vyjádření citového vztahu. Expresivita může být inherentní (tato slova mají expresivní charakter i mimo kontext) a adherentní (slova vyjadřují expresivitu v kontextu).³⁹

Podle typu vyjadřovaného vztahu jsou expresiva dělena do těchto skupin (uvádím příklady užití ve stavech): familiární slova (*miláček*, *Filípek*, *Kryštůfek*); slova hanlivá, pejorativní (*hnáta*, *svině*, *kráva*, *rašple*); vulgarismy (*průser*, *coura*, *hovno* – nic, *už mi z toho jebe*, *políbte mi prdel*); nadávky (*blbec*, *debi*). Nadávka *vůl se* ve zkoumaných vyskytuje pouze ve tvaru *ty vole*, který je dnes již bez nepřátelského podtextu a používá se spíše jako citoslovce pro vyjádření údivu.

³⁷ *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. Vyd. 3., opr. Praha: Academia, 2005, 647 s.

³⁸ HUGO, Jan. *Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost: historie a původ slov*. 3., rozšířené vyd. Praha: Maxdorf, c2009, 501 p.

³⁹ KAMIŠ, Karel. *Řečová a jazyková komunikace spisovné češtiny*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2012, s. 210.

Citový postoj se často vyjadřuje i zdobnělinami: *klíčky od našeho bytečku; děkuji za přáníčka; čundrovat po celé zemičce*).

5.4 SLOVOTVORNÁ A TVAROSLOVNÁ SPECIFIKA

Již bylo řečeno, že účastníci elektronické komunikace, tedy i pisatelé statusů, velmi často využívají výrazy, které jsou typické spíše pro mluvenou podobu jazyka. Při odvozování substantiv se objevují formanty, které samy předurčují tendenci tíhnout k hovorovosti či nespisovnosti.⁴⁰

5.4.1 Sufix -ec

Sufix -ec se ve zkoumaném materiálu objevuje například v těchto případech, které jsou už nějakým způsobem zachyceny ve slovnících: *mazec* („Byl to mazec prostě.“ Dle *Slovníku nespisovné češtiny*⁴¹ je *mazec* nespisovné hodnocení něčeho výrazného. Jedná se o slovo velice časté v mluvě mladých lidí.); *slepenec* („[...] slepenec názorově odlišných lidí v našem systému nefungují.“ Dle SSČ⁴² se v tomto kontextu jedná o expresivní výraz); *zdarec* („Zdarec, kdo chce jít zítra místo školy na Gaudeamus, zvedněte hnáty.“); *pokec* („[...] bude pokec na nějaké téma z Bible [...]“, výraz pro *popovídání si*). Objevují se také novotvary s různou mírou rozšíření, které však zatím ve slovnících zachyceny nejsou: *zachvilec* („Konečně zachvilec dom [...]“); *smrkanec* („Vypít podruhé v životě dvě decky smrkanců není nic pro mě.“).

5.4.2 Sufixy -ák, -ka

Dalšími velmi produktivními sufixy jsou -ák, -ka. Jsou typické především pro univerbizaci, tj. vznik jednoslovného pojmenování z pojmenování víceslovného.

V sledovaném korpusu statusů jsem zaznamenala velký výskyt slov vytvořených univerbizací, z nichž některá jsou již velice rozšířená a známá (*občaneka, výška, diplomka, seminárka, brachovka, stužkovák, Zelňák, abst'ák* a další), jiná jsou zatím relativně nová nebo rozšířená jen v určitém okruhu lidí: *Spolák* („dneska to jdu zapít ke Spoláku na Otrokovické slavnosti [...]“ Jedná se o název klubu v Otrokovicích), *spolák* („Konečně můžu zapomenout všechny otázky do angličtiny a češtiny a vše co se týkalo mé práce do spoláků...“ Z kontextu vyvozují, že se jedná o *společný předmět*); *metodák* („Techniko, na společném webu máte metodák a témata do HAT.“, metodický list.); *kolejka* („Když jdu večer na kolej a musím ukazovat kolejku, připadám si jak policajt...“, kolejní průkazka); *externák* („Externák mi hlásí, že se musí formátovat a nechce načíst

⁴⁰ JANDOVÁ, Eva. *Čeština na www chatu*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2006, s. 103.

⁴¹ HUGO, Jan. *Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost : historie a původ slov*. 3., rozšířené vyd. Praha: Maxdorf, c2009, 501 p.

⁴² *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. Vyd. 3., opr. Praha: Academia, 2005, 647 s.

obsah [...]“, externí disk); *komplexka* („Komplexka – done!“, komplexní zkouška); *Rybovka* („Tak letos alespoň komorně doma Rybovku“, Rybova Česká mše vánoční).

Sufixy -ák i -ka jsou analogicky užívány i pro další nespisovné výrazy, které se objevují v sesbíraném materiálu: *reprák* („Při závěrečné Cestě z repráků mně běhal mráz po zádech.“, reproduktor); *decka* (zde ve spojení „vypít dvě decky“); *matika*, *zemák* („No tak 5 z matiky, 4 ze zemáku [...]“, oba výrazy patří do školního slangu), *hodka* („Sice jen na hodku a půl ale dneska se na to vůbec necítím.“), *hláška* („Aneb také večer s příjemnou hudbou [...], hláškami a těmi, se kterými umím i mlčet a cítit se dokonale.“ Ve *Slovníku nespisovné češtiny* je *hláška* vtipný, trefný výrok, popř. citace.); *kapáčka* („[...] jestli mi někdo nesezene tu kofeinovou kapacku, tak neodmaturuju!“); *schovka* („Maturitní vysvědčení si se mnou hraje na schovku a vyhrává na plné čáře.“).

5.4.3 Sufix -ko

V souboru sesbíraných statusů jsou časté nespisovné výrazy i se sufixem -ko. Některé jsou už hodně známé: *fitko*, *pivko*, jiné zatím tolik rozšířené nejsou, popř. mohou být utvořené jen pro konkrétní situaci a daný okruh uživatelů: *dráčko* („Nenašlo by se pár lidí z Olomouce, co by zahráli dráčko?“ Nejspíše se jedná o hru *Dračí doupe*, pro kterou je rozšířenější pojem *dračák*); *shromko* („Tuto neděli ve Valmezu hustokrutopřísné shromko vedené jedinečným klubem Most!“, ve smyslu *shromáždění, setkání*); *esíčko* („a jde se směr esíčko oslavit tu naši kočku dát si něco dobrého na oběd a potom domů!“ Z kontextu odhaduji, že se jedná o zkrácený či upravený název nějakého podniku.)

Z korpusu statusů vybírám ještě tři zajímavě utvořená nespisovná slova: *nealko* („nealko přípitek s rodiči.“, vytvořeno mechanickým krácením); *naháč* („jdu si tak Londýnem a najednou kolem mě projíždí banda naháčů na kole...“); *spolubydlo* („Mám ta nejúžasnější spolubydla na světě!!“)

Podle Hladké jsou tato slova v úzu mluvčích velmi frekventovaná, přesto však stále zůstávají příznačná pro běžně mluvený jazyk, profesní mluvu a slang a tedy nespisovná.⁴³

5.4.4 Toponyma

V jazyce elektronické konverzace nejsou výjimkami ani nestandardní tvary toponym.⁴⁴ Již jsem zmínila *Zelňák* (Zelný trh), dále se ve zkoumaných textech objevují různé výrazy pro Olomouc: *Olm* („Nějaký pátek zůstáváme v Olmu.“), *Olmik* („jet domů z Olmika a mít víc

⁴³ HLADKÁ, Zdeňka. *Čeština v současné soukromé korespondenci: dopisy, e-maily, SMS*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005, s. 25.

⁴⁴ JANDOVÁ, Eva. *Čeština na www chatu*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2006, 262 s.

narvanou tašku [...]“), *Holomóc* („v Holomóci...“, narážka na nářeční výslovnost). Brno je ve stasech také zmiňováno často, ale protože jeho název je už dost krátký, není potřeba jej dále zkracovat a vymýšlet nové tvary. Výjimkou je *Krno* („Cyklopruhy v Krně zdárně přibily [...]“). Toto pojmenování vzniklo recesistickou jazykovou hrou a zejména v Brně se hodně rozšířilo. Celkem ustálenou zkratkou pro Valašské Meziříčí je *Valmez*.

5.5 PRAVOPIS VE STATUSECH

Hladká uvádí, že osobní korespondence může být zajímavým zdrojem poznání dobové znalosti pravopisných norem i společenského vztahu k jejich dodržování.⁴⁵ Stejně tak může sloužit i výzkum elektronické komunikace a rozbor pravopisu ve stasech. I ve spontánních textech se pisatel může řídit pravidly, která má pevně zafixována. Z textů je tedy patrné, které pravopisné zásady považují uživatelé za natolik závazné, aby se jimi řídili i v soukromých neformálních textech.

Ve zkoumaných textech byl i status, ve kterém autor vtipně reaguje na problematiku psaní slov *zhlédnout* \times *shlédnout*, které nejspíš registroval ve svém okolí: „Já se do toho filmu/video/whatever ZAčumim! Proto je to, milé děti, Zhlédnout. Pokud na to koukáte od stropu, pak si pište shlédnout.“ Ve zkoumané skupině statusů se tento jev neobjevil, nemohla jsem proto zhodnotit jeho chybovost.

5.5.1 Skupina mě – mně

Z výzkumu, který prováděla Zdeňka Hladká, vyplývají výraznější nedostatky v psaní *mě – mně* v kořenech slov a v deklinaci zájmena *já*. Hladká dokonce navrhuje možnou kodifikační úpravu pravopisu.⁴⁶ V textech, které jsem shromáždila já, jsou však slova s *mě – mně* psána bezchybně. V deklinaci zájmena *já* je chybných výrazů pouze pět oproti 56 správným tvarům. Tento stav mi proto nepřijde tolik znepokojivý.

5.5.2 Psaní *i, y* (shoda přísudku s podmínkem)

Příčestí minulé končící na *-li, -ly* se v souboru statusů vyskytlo celkem 76x. Ve všech těchto případech pisatelé užili správného *i* (*y*). Psaní *i* (*y*) v příčestí minulém je nejspíš již dostatečně zafixované pravidlo, které se pisatelé rozhodli dodržovat i v neformálních projevech.

5.5.3 Interpunkce

V psaní čárek naopak chybují větší množství pisatelů. Z části je to ovlivněno opravdu neznalostí pravidel, z části neochotou dodržovat tato pravidla právě v soukromé či polo-veřejné a

⁴⁵ HLADKÁ, Zdeňka. *Čeština v současné soukromé korespondenci: dopisy, e-maily, SMS*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005, s. 31.

⁴⁶ Tamtéž, s. 32.

neformální komunikaci. Již jsem také zmínila, že elektronická komunikace se blíží mluvené spontánní řeči. Některé statusy jsou proto psány bez čárek, jsou jako volný sled spontánních myšlenek. Čárky pisatele brzdí, zpomalují plynulost a rychlost elektronické komunikace. Autoři statusů často zaměňují čárky za trojici teček. Ty lépe naznačí pauzu v „mluveném“ projevu a vzbuzují pocit, že je lze – na rozdíl od čárek – umístit kamkoli. Ve statusech se objevují i typografické chyby související s interpunkcí: například chybí mezery za interpunkčními značkami nebo jsou naopak i před nimi. Tyto nedostatky jsou způsobeny převážně rychlostí psaní a překlipy.

Obsah statusů ale někdy netvoří věty a souvětí, ve kterých je třeba dělat čárky. Občas je text prostým řetězením pojmů, krátkých úseků, sdělení: „esej...to je snad za trest...“; „tofu spenat cous cous... nepopsatelne“

Hromadění interpunkčních znamének se budu věnovat v podkapitole 5.8.2 Řetězení shodných znaků.

5.5.4 Velká písmena

Správnému psaní velkých písmen také mladí lidé nepřikládají v elektronické komunikaci velkou váhu. Je to patrné z toho, že toto pravidlo často nedodržují ani u jednoznačných a jednoduchých případů, např. u osobních jmen či názvů měst. Ve statusech se tak objevuje např. *Brno* i *brno*, *Olomouc* i *olomouc*, nebo zápis osobního jména či názvu seriálu s malými písmeny: „hraje tam krásná zooey deschanel, sestra kůstky z bones.“ Tato tendence také může být projevem spontánnosti a snahy o bezprostřednost a rychlost, které jsou typické pro mluvenou komunikaci.

Nejčastěji se objevují malá písmena na začátku vět nebo po tečce (tečkách). Jak jsem ale již zmínila, statusy nemusí mít vždy větný charakter, někdy mají spíše podobu fráze či hesla, takže není nutné vyžadovat velké písmeno na začátku. Tři tečky pak nejčastěji naznačují pauzu, dotváří pocit spontánnosti a mluvenosti, než že by značily konec věty.

Zaměřila jsem se na psaní velkých písmen u skupiny slov *Vánoce* x *vánoční*. Pojem *Vánoce* a přídatné jméno *vánoční* se v souboru statusů vyskytovaly celkem patnáctkrát a ve všech případech byly napsány správně.

5.6 VLIV CIZÍCH JAZYKŮ VE STATUSECH

Nutno upřesnit, že se budu zabývat vlivem cizích jazyků v česky psaných statusech. Někteří respondenti totiž do dotazníku připisovali, že některé či většinu statusů píše v angličtině. Několik anglických statusů se objevilo i v sesbíraném souboru. Ty jsem pochopitelně z rozboru vynechala. Ze svého výzkumu jsem také odstranila pár slovenských respondentů a tedy i slovenských statusů.

Ve statusech se s naprostou převahou objevují prvky angličtiny, dále pak němčiny, francouzštiny, ruštiny, latiny.

Němčina a francouzština se objevuje v reakci na studium či cestování pisatele: „Zertifikat Deutsch – sehr gut! JUPÍÍÍ, certifikát v kapse :-); „Vsechno zabaleno, vlaky zítra jedou... takže au revoir Les amis par semaine...“

Ruština je v českých statusech využívána k ozvláštňení a aktualizaci. Jeden status byl celý rusky a psaný azbukou, jiný k ozvláštňení využil podobnosti mezi těmito slovanskými jazyky: „A zítra vzhůru za pakupkami do Šantovky!!!“

Latinu použili pisatelé k zápisu tradičních citátů: „Scientia est potentia.“ Cílem cizojazyčných citátů je ozvláštňení a snaha zaujmout či prezentovat vzdělanost. Slova z cizojazyčných citátů však do českého lexika nepronikají.⁴⁷

Vliv angličtiny je rozsáhlejší. Respondenti využívají celé anglické fráze a věty k ozvláštňení svého statusu. Velice často nahrazují česká slova anglickými a mísí je do českého textu. Vliv angličtiny je také patrný v užívaných anglicismech, které jsou čím dál častější a pomalu se začleňují do systému českého jazyka.

5.6.1 Anglicismy

Anglicismy, popř. internacionalismy se v elektronické komunikaci objevují častěji než v jiných typech běžné komunikace. Účastníci této komunikace jsou nejčastěji mladí lidé, kteří anglická slova s oblibou zapojují do své mluvy a považují je za projev modernosti, aktuálnosti, stylovosti a jazykového vzdělání. Anglicismy se jim jeví jako atraktivnější a stylově vhodnější.⁴⁸ Roli hraje také velký výskyt anglicismů v oblasti počítačů a technologií, které elektronickou komunikaci umožňují.

U některých anglicismů se jedná o jednorázové, příležitostné užití. Obecně jsou ale mezi mladými lidmi a v elektronickém prostředí velmi rozšířené a dá se proto očekávat nárůst frekvence jejich užívání.⁴⁹

Ve zkoumaném souboru se objevují anglicismy na různých úrovních adaptace do českého jazyka. Prvním typem jsou anglicismy, které si stále zachovávají původní pravopis. K nim se pak většinou nepřipojují už žádné koncovky. Pisatelé je přirozeně zapojují do českých vět. Uvádím

⁴⁷ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*. 3., roz. a upr. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2011, s. 85.

⁴⁸ SVOBODOVÁ, Diana. Specifické lexikální prostředky užívané v komunikaci na chatu. In: JAKLOVÁ, Alena. *Komunikace - styl - text: sborník z mezinárodní lingvistické konference : České Budějovice, 20.-22. září 2005*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Ústav bohemistiky, 2006, s. 49.

⁴⁹ JANDOVÁ, Eva. *Čeština na www chatu*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2006, s. 117.

výběr: *amazing* („bydlení v domečku je amazing“, úžasné, ohromné); *cool* („Praha bylo zas na nějaký čas dost...ale konference cool.“, super, skvělé, bezvadné); *crazy* („...víc buď crazy!!!“, bláznivý, šílený); *donut* („Ten růžový koblíh je vážně dobrý! Chutná jako donut z tesca, ale není to donut.“, typ koblíhu); *funny* („bude to funny, moc...funny...“, legrační, zábavný); *Kill me* („jdu si přečíst Lisabonskou smlouvu... Kill me...“, zabijte mě); *milkshake* („Malovat pokoj barvou, která vypadá jako nejlahodnější čokoládový milkshake je pekelná výzva!!!“, mléčný koktejl); *outdoor* („Půjde se mnou, prosím, někdo na outdoor filmy večer v Hranicích?“, venkovní, konané pod širým nebem); *sitcom* („Nějaký tip na fajný seriál či sitcom [...]?“, situační komedie); *song* („od koho byl song, který hrál, když šly závěrečný titulky?“, píseň); *squash* („Někdo občas na squash, kdo by mě to trochu naučil [...]?“, zde název sportu); *well* („well, některé body dávají smysl...“, dobře, takže, tedy); *why not* („Skoro 20-ti minutovej hovor s [...] o hokeji why not jen pak nechci vidět ty účty“, proč ne?).

Nutno dodat, že uvedené anglicismy se s původním pravopisem vyskytovaly v konkrétním souboru sesbíraných statusů. Některé z nich však jsou již úspěšně adaptované na český jazykový systém. Například *sitcom* má počestěnou podobu *sitkom*, která se běžně skloňuje a je základem dalších odvozených slov.

Další skupinou anglicismů ve zkoumaných statusech jsou ty, které už uživatelé sami počestňují odklonem od anglického pravopisu nebo zařazením do českého deklinačního a konjugačního systému. Zapojení do českých vět je nenásilné a přirozené, zvláště u anglicismů s českými koncovkami. Taková slova snáze přecházejí do běžného vyjadřování. Většina těchto anglicismů je již adaptována na český jazyk: *bodyguard* („Volím Karla Schwarzenberga, protože má hezkýho bodyguarda...“); *skajpovat* („Na vedlejší posteli angličan skajpuje [...]“, odvozeno od aplikace Skype); *smajl* („Heej smajl :D [...]“, *smile* – usmát se, usmívat se, úsměv); *spam* („[...] jsou to nejkrásnější spamy“, nevyžádaná zpráva); *track* („Podle mě má Renne daleko lepší tracky [...]“, nahrávka, skladba, píseň na albu).

Některá slova se vyskytují ve více variantách: *like* („Kdo ještě nedal like, tak rychle sem! Každý hlas se počítá.“, označit něco, že se mi to líbí); *lajknout* („Peter V. Brett mi lajknul tweet a odepsal!!“, od slova *lík*).

Odklon od původního anglického pravopisu bývá ve většině případů úmyslný. Pisatelé tím vyjadřují, že slovo bylo nebo by mělo být adaptováno do českého jazyka. Druhým důvodem je pak ozvláštňování. Na následujícím příkladu je vidět, že motivací k fonetickému zápisu anglických výrazů je právě aktualizace a originalita: „Spešl feks tu: Kapele za 3 kačky [...]“ (Special thanks to – zvláštní poděkování).

5.7 DIAKRITIKA

Pro elektronickou komunikaci bylo dříve typické, že pisatelé psali bez diakritiky. Bylo to způsobeno omezenými technickými parametry a rozdílným programovým vybavením jednotlivých počítačů. Některé programy totiž nezobrazovaly specifické znaky, v češtině právě písmena s diakritikou. Dnes jsou však tyto problémy překonány a uživatelům už nic nebrání v psaní s diakritikou. To, že se přesto stále docela hojně objevují texty bez diakritiky, je přičítáno hlavně zvyku jednotlivých pisatelů. Je pravda, že psaní s diakritikou může být zdlouhavé (zvláště u písmen, kde je nutné použít kombinaci kláves – velká písmena a hlásky ě, ť, ň) a může brzdit spontánní a rychlé reakce, které jsou pro elektronickou komunikaci příznakové. Tento zvyk je posilován i dalším způsobem komunikace – SMS zprávami. Klasický mobilní telefon sice umožňuje diakritiku, ale její psaní je velice komplikované a tyto znaky navíc ubírají místo ve zprávě a tím ji prodražují. Myslím ale, že v elektronické komunikaci na internetu bude textů bez diakritiky časem ubývat. Lidé si na diakritiku opět zvyknou a budou schopni reagovat stejně rychle jako nyní bez ní. Pokud ovšem nenastanou nové technické problémy, např. při zobrazení v mobilních telefonech.

Ve zkoumaném souboru statusů je většina zpráv psána s diakritikou. Ale jsou zde i statusy psané celé bez znamének. To signalizuje, že autor je opravdu zvyklý psát bez háček a čárek: „bezva, ve dve koncim s anglictinou – pokud nebudu ucit ja, coz mi pripomina ze bych mela urychlene se domluvit s tou pani :-). cas jeste potvrdim.“ Někdy je pisatel sice zvyklý psát bez diakritiky, ale za účelem větší srozumitelnosti je ochoten udělat výjimku: „[...] pri rodinnem grilovani vtrhnou na zahradu Bělorusove, ze hledaji 3* hotel [...]“

V jiných statusech je diakritika kombinována s psáním bez ní. Jedná se nejspíš o překlipy, které pisatel nechtěl opravit, protože to nepovažoval za nutné nebo aby se příliš nezdržoval. Popřípadě si chyb vůbec nevšiml: „nevíte v kolik a kde bude další ohnostroj v HK?“

5.8 GRAFICKÉ PROSTŘEDKY SIMULUJÍCÍ NEVERBÁLNÍ KOMUNIKACI

Ve druhé kapitole jsem již zmínila, že texty elektronické komunikace se vyznačují mluvenostními rysy. Pisatelé se snaží nejruznějšími grafickými způsoby nahradit chybějící neverbální komunikaci, intonaci řeči a emoce související se sdělením. K těmto účelům používají převážně velkých písmen, řetězení shodných znaků a interpunkce a emotikonů.

5.8.1 Velká písmena

Velká písmena nahrazují zesílený hlas. Pomáhají z věty zdůraznit a vyzdvihnout potřebnou informaci. Autoři mého souboru statusů tohoto zvýrazňujícího prvku hojně využívají. Velkými písmeny zvýrazňují nejčastěji citoslovce a jádro své výpovědi. Takto ozvláštňené statusy, většinou

obsahují silnou emoci – kladnou i zápornou. Uvedu několik příkladů: „Zertifikat Deutsch – sehr gut! JUPÍÍÍ, certifikát v kapse :-“; „...a úplně nejlepší na tom je, že od zítra mám PRÁÁÁZDNINY!!!!“; „Včerejší posezení v úžasné Brodecké vinárně bylo FAMÓZNÍ.“; „nejradši bych tomu autu naplivala do brzdové kapaliny [...] a všem tem pitomym, pitomym, PITOMYM chodcum, co lezou do cesty autoskole na hlavu!!“, „[...] v pátek (byť dopoledne) NIKDY NIKDO na email neodpoví“

Ve zkoumaném souboru statusů byly i dva celé psané velkým písmem. V tomto případě asi autorka neměla na mysli zvýraznění typu *zesílený blas*, ale šlo spíše o zvýraznění vizuální: „JUPIÍ MŮJ KLUK MI ŘEKL, ŽE JSEM LEPŠÍ, NEŽ BOWIE. NEJROMANTICHTĚJŠÍ MOMENT MÝHO ŽIVOTA!!“

5.8.2 Řetězení shodných znaků

Řetěžením shodných znaků lze napodobit intonaci, popřípadě věrněji přepsat citoslovce, které má pisatel na mysli. Za tímto účelem se množí hlavně samohlásky: „aaaaaaaaaa ted nebudu moct spát...“; „Absolventkaaaaa gymnázia se jde opiíiiiiit!“; „Jupíí, juchúú, jooo, yesss, yeaah... díky Bohu dneska konečně zakončená autoškola, uuuuch, to bylo ale stresující období.“ Na ukázkách je opět vidět, že tento projev ozvláštňení je také spojován s výrazným prožíváním emocií.

Ve statusech a obecně i jiných typech elektronické komunikace se kromě písmen řetězí ještě interpunkce. O trojtečkách jsem se již zmínila. Ty pomáhají naznačit pauzu lépe než čárka. Proto do řetězení zahrnuji tečky v počtu větším než tři. I série teček naznačuje pauzu. Dlouhá řada odděluje části textu i vizuálně, zvyšuje napětí: „Už to v sobě nedokážu dál dusit, ale je to vážně jen pro silné povahy..... Mí drazí čeští přátelé, je to fakt neskutečný! [...]“ Frekventované jsou také otazníky a vykřičníky: „Konečně prázdniny!!!!!!!!!!!! juchů!!!!!!!!!!“; „[...] vite vůbec, vy necitelní sobci, jak je tezke takove auto zastavit a zase rozjet?!!“

5.8.3 Emotikony

Emotikony se již staly neodmyslitelnou součástí elektronické komunikace. Pronikají i do neformálních textů mimo počítačové prostředí. Emotikony jsou ikonické znaky napodobující lidskou mimiku. Jsou tvořeny znaky ASCII. Jejich úkolem je výstižně vyjádřit ty aspekty komunikační situace mluveného projevu, které bývají vyjádřeny neverbálními prostředky. Emotikony prozrazují citové postoje pisatele, pomáhají navázat kontakt a přispívají k přesnější interpretaci sdělované informace.⁵⁰

⁵⁰ HLADKÁ, Zdeňka. *Čeština v současné soukromé korespondenci: dopisy, e-mail, SMS*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005, s. 62.

Používání emotikonů odpovídá potřebě vyjadřovat se rychle a jednoduše, která je pro elektronickou komunikaci typická. Dle Hladké emotikony umožňují stručně, i když poněkud vágně, vyjádřit to, co by se verbálně popisovalo složitě a obtížně.⁵¹

Ve zkoumaném souboru textů se vyskytují emotikony ve více než jedné čtvrtině statusů (ve 27,03 %). Pisatelé s naprostou převahou využívají zkrácené verze emotikonů – tj. bez pomlčky: **:D**, **:D**, popř. **:))**). Ty se vyskytují dvakrát častěji než všechny ostatní typy emotikonů dohromady. Na pomyslném druhém místě jsou původní nezkrácené verze emotikonů: **:-)**, **:-D**. Ojedinele se pak objevují některé méně časté typy: **O:-)**, **:-P**, **:-!**.

Uživatelé se pomocí emotikonů snaží vyjádřit svoji nálad a postoj ke sdělované informaci: „Zkouška je od slova zkusit... :D“; „[...] A tak si říkám, že je spousta lidí, co by chtěla mít moje problémy :)“

Ve snaze co nejvěrněji zachytit své pocity někdy pisatelé postaví dva rozdílné emotikony vedle sebe: „Mě se tak dneska nechce do té školy. Sice jen na hodku a půl ale dneska se na to vůbec necítím :-)(“

Někteří uživatelé používají emotikony (především ty usměvavé) až nadměrně, téměř za každou větou, výpovědí. Budí to dojem, že emotikon jako symbol smíchu či vtipu se pomalu zbavuje svého obsahu a přesouvá se do roviny jakési elektronické interpunkce či očekávaného zakončení výpovědi. Možná ale naopak mluvčí přesně dodržuje emotikon jako symbol úsměvu – při neformálním běžném hovoru s přáteli se přece často usmíváme: „Dělat facebook přes okno :D k nezaplacení :D“; „Proč nemít normální spolužačky :)“; „nejlepší chvíle na praxi :)“; „Brutální duha v brně :)“

Emotikony jsou samozřejmě i aktualizacním prvkem, který ozvláštňuje a zvýrazňuje text podobně jako řetězení interpunkce: „Lidi, ono to vyšlo!!!! Olomouc mě očekává.. :))))))))))“; „Filipa stále nemáme :-((((((((((((((((“

Podobně jako emotikony jsou vytvořeny i jiné symboly, které se hojně používají v elektronické komunikaci. Ve zkoumaných textech se však objevuje pouze symbol srdce (<3). Vyjadřuje kladný vztah, lásku ke sdělovanému.

⁵¹ HLADKÁ, Zdeňka. *Čeština v současné soukromé korespondenci: dopisy, e-mail, SMS*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005, s. 63.

5.9 HUMOR A JAZYKOVÁ KREATIVITA VE STATUSECH

Smysl pro humor, ironie i sebeironie se v psaných textech může projevat tvůrčí jazykovou hrou, aktualizací s humorným vyzněním. Právě tyto kreativní hry jsou blízké mluvě mladých lidí. Dle Hladké mladí lidé humorem a ironií zakrývají vnitřní citlivost a zranitelnost a zároveň mají snahu se prezentovat jako zábavní účastníci komunikace.⁵² Humor má navíc stmelující a kontaktní funkci. Aktualizované jazykové prostředky mají především vzbudit zájem ostatních komunikantů, pobavit je. Jsou však i důkazem autorovy radosti z tvoření, jeho smyslu pro recesi, vtip.

5.9.1 Jazyková hra

Ve sledovaném souboru se vyskytuje ozvláštnění jazyka ve formě fonetického zápisu znělostní asimilace: „fósy začínají útočit!“, hra se záměnou skupiny písmen: „Je řídítel držičského oprávnění, nebo něco v tom smyslu!“, hra se záměnou podobných slov: „Dobrý server pro lidi na výšce a pro ty, kteří tento rok masturbují... teda maturují...“ i hravé tvoření rýmů: „zítra první jízdy aneb spojka, brzda, plyn, kam to asi napálím“.

Pisatelé také často vytváří neobvyklá slova či slovní spojení, která oživují běžnou mluvu: „ale bylo to fáájn, pajdácci moji :)“; „Dnes ráno se v Olomouci otevíralo nové nákupní centrum. Nákupuchtivý dav je zaplnil takřka okamžitě.“; „A bude se punčovat .. :)“; „Jím zmrzlinu z kyblíčku, zaobírám se svým maturita-outfitem a spoléhám na štěstí.“; „a predposledni vagon bude šmajchlvagon :D“; „[...] čepují tam Teplopramen a je to kousek od katedrály.“; „Vím, že už začíná být přethatcherizováno, ale tohle si prostě nemůžu odpustit - ‚Don't follow the crowd, let the crowd follow you.‘ MT“

5.9.2 Intertextovost

Odkazy a aluze na různé události či literární, filmová a hudební díla jsou v mluvě mladých běžné: „dnes se úplně cítím jako Alenka v říši divů [...]“; „Nepropadejte panice!!!!“; „Vlasy... jsou úplně všude. Vypadám jak Merida.“; „Za tu funkci ctrl+pohyb myši = kopírovat označené do stejné složky by měli microsoft rozebrat a hlínu pod ním zasolit jak v Kartágu!“; objevuje se i delší vtipně upravený citát z *Romea a Julie*: „Mercuzio: Laura proti dámě jeho srdce byla kuchta; že její ctitel na ni psal lepší verše, na tom nesejde; Dido ochechule, Kleopatra cikánka, Helena a Hero rašple a coury, Thisbe docela hezká modroočka nebo co, ale nic zvláštního -Monsieur Romeo, bon jur!“

⁵² HLADKÁ, Zdeňka. *Čeština v současné soukromé korespondenci: dopisy, e-mail, SMS*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005, s. 43.

Také některé ustálené citáty, rčení a reklamní slogany mladí lidé upravují a parodují: „Když nevíte co by, vyměňte okna, vybourejte dveře [...]“; „A když ho miluješ, není co řešit, přece.“; „Daruju křečka...tečka!“; „[...] aneb šťastný a strážlivý nový rok :-D“.

Velmi často status obsahuje citát. V menší míře se jedná o citáty známých osobností, pak je často uvedeno i jméno autora. Těchto citátů bylo ve zkoumaném souboru sedm. Více se však objevuje sdílení tzv. motivačních citátů. Tyto texty obsahují jakási životní modra a návody, kolují internetem již bez autora a jsou hojně sdíleny i na sociálních sítích. V rozebíraném materiálu jsem jich odhalila 25. Vzhledem k anonymnímu sběru statusů je však možné, že je jich více a já jsem jejich autorství připsala pisateli statusu. Pro názornost uvedu jeden „motivační“ citát: „Když chceš něčeho dosáhnout, musíš nejdříve něco obětovat.“ Většinou pisatel do statusu zkopíruje pouze citát, popřípadě ho doplní emotikony. Někteří uživatelé takové citáty ještě okomentují: „Je důležitější mít přátele, kteří jsou dobří, než přátele, kteří jsou zajímaví.“ - volně převzato z [...]. Ačkoliv jsem cynik a na motivační citáty si nepotrpím, ba dokonce se jim kolikrát i vysmívám, tohle si zaslouží zarámovat. Dík za ty dobré!“

Podobně jako citáty se mezi uživateli sdílí i vtipy. Ty pak pisatelé doplňují převážně emotikony, popřípadě vtip uvedou – například slovy *novej dobrej*. Někdy autor statusu vtip aplikuje na sebe a svůj zážitek: „Včera cestou z hospody jsme si s kamarádem hráli na Microsoft, já jsem byl Windows a pořád jsem padal a on byl Servis Pack a snažil se mi zvyšovat stabilitu...“

5.9.3 Ironie

Komunikace mladých lidí se typicky pohybuje na hranici mezi spontánností a stylizací, mezi bezprostředností a ironizací. Neustálá přítomnost ironizujícího, nevážného podtónu je dle Hoffmannové téměř obligatorní pro jazykový styl mladých lidí. Bez schopnosti špičkování a neustálého ironizování svých promluv by mladí komunikanti ve své skupině neměli šanci obstát.⁵³ I pisatelé zkoumaných statusů často využívali ironických prvků a ironického humoru.

Ironie se projevuje většinou nepřímým pojmenováním, při němž dochází k posunu významu, nejčastěji do opačného pólu. Ironický výraz zpravidla pojmenovává něco negativního kladným opakem: „Mám hadry, na kterých mi šikovná prodavačka nechala bezpečnostní čip.“; „Jo, taky jsem moc ráda, že vím, jak se kdo cítí. Teprv teď dostal můj život smysl! Díky facebooku.“; „Tak vám gratuluji k funkci, pane prezidente...“; „Není nad to, když vám přijde spolubydlící a

⁵³ HOFFMANNOVÁ, Jana. Ironický rozměr stylu internetové komunikace. *Čeština doma a ve světě*. Praha: Filozofická fakulta UK v Praze, centrum pro DeskTop publishing, 2006, roč. 14, 1 - 4, s. 35.

šileně smrdí z pitevny!“; „Na vedlejší posteli angličan skajpuje, ve sprše máme zase operu. Ne že bych se snažil usnout.“

Ironie také hojně využívá hyperbolu, obecně jeden z nejtypičtěších rysů mluvy mladých lidí.⁵⁴

5.9.4 Hyperbola

K ozvláštňení svých sdělení používají pisatelé často hyperbolická vyjádření: „A náš prastarý profesor mluví o pojmenování ženských pohlavních orgánů [...]“; „Jeste za 5 minut 8 jsem byla ochotna zaprodat dusi cemukoli a komukoli, jen abych ty zkousky udelala [...]“; „Člověk na začátku listopadu chvilku telefonuje z okna a už má skoro omrzliny! Milí přátelé, prosím vás nevolejte mi až bude prosinec!“; „Není nad to, když se z plánované půlhodinky lehkého klusu stane běh o život aneb Trošku jsem zabloudila“; „Tak, ‚bedýnky‘ jsou tady, přes zimu asi nevylezu z domu.“

5.9.5 Humor

Mladí lidé se často snaží své sdělení ozvláštňit, říci ho zajímavěji, vtipněji. Není zde nejdůležitější obsah sdělení, ale také, jak se informace sděluje a že se něco sděluje. Uživatelé sociálních sítí píší statusy z různých důvodů, jedním z nich však je navázání kontaktu s ostatními a upozornění na sebe. Autoři proto vynalézají nové a neotřelé způsoby k vyjádření všedních věcí: „Vzhledem k tomu, že můj věrný počítač přežil třetí klinickou smrt, je načase ho přejmenovat na Berica Dondarriona. Oprava počítače ve stylu klasického Hollywoodu, když už zmizela veškerá naděje a hrdina kolísal na těle i na duchu, bůh ve stroji se rozhodl spolupracovat :-“ S tendencí k humoru souvisí i snaha o vypointování statusů: „Jelikož mám pásek na ruce, předpokládám, že jsem byl v Patnáctkách. A jelikož jsem se probudil doma, předpokládám, že je v Patnáctkách teleport...“ Pomocí humoru také pisatelé často nepřímou kritizují společenské dění: „Jestlipak bojovali za svobodu a demokracii taky s vánočními stromky všude kolem?!“ Humorně působí i hra s členěním výpovědi, v níž autor paroduje seznam úkolů: „stažené filmy na cestu. Done. Skoro zabaleno. Done. zvrtnout si kotník. Done. Sníst všechny borůvky při obvazování... téměř hotovo:D“ Následující status pisatel také ozvláštňil neobvyklým členěním výpovědi. Jednotlivé sekvence stupňuje až do absurdnosti: „Život v Olomouci je nebezpečný. Dnes mě napadl pták. Brzo ráno. V tramvaji.“

⁵⁴ HLADKÁ, Zdeňka. *Čeština v současné soukromé korespondenci: dopisy, e-mail, SMS*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005, s. 45.

5.10 SHRNUÍ

Dotazníkem a jazykovým rozborem statusů skupiny mladých lidí jsem se snažila zjistit stav češtiny užívané v prostředí sociálních sítí. Rysy obecné češtiny na rozdíl od běžně mluveného hovoru rozhodně nepřevažují. Lze říci, že psaná forma statusů může přece jen do jisté míry bránit pisatelům v užití všech běžně mluvených prvků. Pravopis je v analyzovaném vzorku statusů na dobré úrovni. Některé jevy mají zkoumaní uživatelé jazyka již vžitě, takže je automaticky správně využívají i v neformálním a uvolněném prostředí sociálních sítí.

Slovotvorba i nespisovné koncovky tvarosloví jsou v souboru statusů využívány funkčně a s ohledem na prostředí a téma. U některých statusů by mohly striktní spisovné koncovky působit příliš strojeně či nepatřičně. Stejně funkčně využívají pisatelé i slova ze všech vrstev jazyka, slova expresivně zabarvených i anglicismů. Hodnotím to pozitivně. Tato slova mohou projev ozvláštnit, oživit a umožňují autorům přesnější vyjádření. Využití širokého spektra slovní zásoby při tvorbě obyčejných statusů vnímám jako kreativní hru s jazykem.

Nedostatečné respektování interpunkčních pravidel také nevnímám jako závažné porušení kodifikace. Statusy jsou zvláštním projevem, ve kterém uživatelé dělení čárkami často nahrazují skupinou teček. Tato záměna má také funkční důvody – pisatel se řídí pocitem a tečkami lépe vyjadřuje pauzy a pomlky ve výpovědi. Navíc statusy zřídka obsahují složitá souvětí, ve kterých by čárky pomohly k lepšímu pochopení smyslu. Uživatelé píší spíše krátké věty, úryvky, hesla, které jsou dobře pochopitelné i bez interpunkce.

Jediné, co vnímám jako nedostatek ve zkoumaných textech je psaní bez diakritiky a psaní malých písmen (hlavně ve jménech a názvech). Tyto projevy sice nejsou na úkor porozumění, ale nejsou ani funkční a nepřinášejí do textu aktualizaci ani jinou přidanou hodnotu. Pisatelé se tímto snaží zrychlit a zjednodušit psaní. Tuto tendenci chápu, nicméně se domnívám, že zrovna statusy nejsou ten typ elektronické komunikace, ve kterém je vyžadována rychlá reakce.

6 ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se snažila ukázat a názorně doložit, jak elektronicky podmíněná komunikace ovlivňuje a proměňuje současný běžný psaný jazyk mladých lidí a potažmo jazyk obecně.

Zdeňka Hladká mezi nejvýraznější změny řadí přiblížení psaného jazyka k mluvené formě. To s sebou přináší větší vyjadřovací volnost a také opuštění některých standardů psaného jazyka. Rychlost a pohodlnost psaní je upřednostňována před formální korektností, důraz je kladen především na srozumitelnost sdělení.⁵⁵

Rozbor konkrétních statusů z Facebooku opravdu ukázal značnou tendenci k neformálnosti. Mladí lidé nevnímají prostředí sociální sítě jako zavazující k formálnímu vyjadřování a k jazykové korektnosti. Přesto se v analyzovaných textech projevují zažitá pravidla a normy, které uživatelé nechtějí opustit ani v uvolněném a neformálním prostoru, jakým je např. Facebook. A ty nespisovné jevy, které se v textech objevují, jsou využity funkčně a s ohledem na prostředí, ve kterém texty vznikly. To může být pozitivní zprávou pro ty, kteří přemýšlejí nad špatnou budoucností psané formy jazyka. Hladká dodává, že doposud všechny nové technologie oblast psaní tvořivě doplnily o nové možnosti, což lze předpokládat i v případě elektronické komunikace.⁵⁶

Již jsem zmínila názory, že čeština, která je v elektronické komunikaci tak měněna, je funkční a má své opodstatnění. Podle slov Hoffmannové se můžeme nad touto češtinou pohoršovat a považovat ji za jakýsi „newspeak“, který je plný anglicismů, nespisovných výrazů, pravopisných chyb a zkratek, nebo ji můžeme chápat jako nový styl jazyka, který je funkční a odpovídá situaci, uživatelům i médiu, ve kterém komunikace probíhá.⁵⁷ Nechme se spolu s Hoffmannovou okouzlit humorem, hravostí a originálními prvky, které v tomto novém prostředí vznikají.

⁵⁵ HLADKÁ, Zdeňka. *Čeština v současné soukromé korespondenci: dopisy, e-maily, SMS*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005, s. 67.

⁵⁶ Tamtéž, s. 68.

⁵⁷ HOFFMANNOVÁ, Jana. *Čeština v současné soukromé korespondenci: dopisy, e-maily, esemesky*. In: *Přednášky ze 46. běhu letní školy slovanšských studií*. Praha, 2003, s. 69.

7 POUŽITÁ LITERATURA

BEDNÁŘ, Vojtěch. *Marketing na sociálních sítích: prosadte se na Facebooku a Twitteru*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2011, 197 s. ISBN 9788025133200.

ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*. 3., roz. a upr. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2011, 442 s. ISBN 978-807-2354-139.

ČMEJRKOVÁ, Světlá. Čeština v síti: Psanost či mluvenost?: I. *Naše řeč*. 1997, roč. 90, č. 5, s. 225-233.

ČMEJRKOVÁ, Světlá. Jazyk a styl elektronické komunikace: čeština a počítačština. In: *Sborník prací Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě: Řada jazykovědná (D3)*. Opava: Ústav bohemistiky a knihovnictví FPF SU, 2003, 48 - 55. ISBN 80-7248-188-6.

ČMEJRKOVÁ, Světlá. E-čeština. *Čeština doma a ve světě*. Praha: Filozofická fakulta UK v Praze, centrum pro DeskTop publishing, 2006, roč. 14, 1-4, 4 - 15.

HAVRÁNEK, Bohuslav. *Spisovná čeština a jazyková kultura*. Praha: Melantrich, 1932, 258 s.

HLADKÁ, Zdeňka. *Čeština v současné soukromé korespondenci: dopisy, e-mail, SMS*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005, 71 s. ISBN 80-210-3921-3.

HOFFMANNOVÁ, Jana. Vyjadřování současných mladých lidí: autenticita a literární stylizace. In: *Český jazyk a literatura na sklonku XX. století*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2001, s. 93-106. ISBN 80-7042-587-3.

HOFFMANNOVÁ, Jana. Čeština v současné soukromé korespondenci: dopisy, e-mail, esemesky. In: *Přednášky ze 46. běhu LŠSS*. Praha: Univ. Karlova, 2003, s. 57-70. ISBN 8073080486.

HOFFMANNOVÁ, Jana. Ironický rozměr stylu internetové komunikace. *Čeština doma a ve světě*. Praha: Filozofická fakulta UK v Praze, centrum pro DeskTop publishing, 2006, roč. 14, 1-4, 35-41.

HUGO, Jan. *Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost : historie a původ slov*. 3., rozšířené vyd. Praha: Maxdorf, c2009, 501 p. ISBN 978-807-3451-981.

JANDOVÁ, Eva. *Čeština na www chatu*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2006, 262 s. ISBN 80-736-8253-2.

KAMIŠ, Karel. *Řečová a jazyková komunikace spisovné češtiny*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2012, 216 s. ISBN 978-80-7452-023-5.

KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, 604 s. ISBN 807106484x.

MÁLKOVÁ, Jitka. Elektronická komunikace jako specifický žánr mezilidského dorozumívání. In: *Čeština - bádání a učení: sborník z mezinárodní vědecké konference uspořádané k 60. výročí založení Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity a k příležitosti životního jubilea prof. PhDr. Přemysla Hausera, CSc.* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007, 100 - 103. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, sv. č. 204. ISBN 9788021042780.

NEBESKÁ, Iva. *Jazyk, norma, spisovnost*. 2., dopl. vyd. Praha: Karolinum, 2003, 160 s. Acta Universitatis Carolinae, 126. ISBN 80-246-0688-7.

PAVLÍČEK, Antonín. *Nová média a sociální sítě*. Vyd. 1. V Praze: Oeconomica, 2010, 181 s. ISBN 978-802-4517-421.

SGALL, Petr a Jarmila PANEVOVÁ. *Jak psát a nepsat česky*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2004, 197 s. ISBN 80-246-0871-5.

Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Vyd. 3., opr. Praha: Academia, 2005, 647 s. ISBN 80-200-1080-7.

SVOBODOVÁ, Diana. Specifické lexikální prostředky užívané v komunikaci na chatu. In: JAKLOVÁ, Alena. *Komunikace - styl - text: sborník z mezinárodní lingvistické konference: České Budějovice, 20.-22. září 2005*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Ústav bohemistiky, 2006, s. 49-54. ISBN 8070408197.

8 DOTAZNÍK

Dotazník jsem vytvořila prostřednictvím serveru Vypĺň to.⁵⁸ Dotazník se zobrazoval po jedné otázce, všechny kromě kopírování textu statusů byly povinné. Dotazník byl větvený, takže otázky týkající se jazyka statusů se zobrazily pouze respondentům, kteří vyplnili, že statusy píší. Ti, kteří uvedli, že statusy nepíší, byli přesměrováni rovnou k otázce číslo 8.

Uvádím celé znění dotazníku:

Dotazník je určen pro uživatele sociálních sítí (Facebook, Twitter) ve věku od 16 do 25 let.

Dotazník je anonymní, nikde nebudete uvádět své jméno.

Výsledky dotazníku využiji ke své bakalářské práci. Všechna konkrétní jména, přezdívky a jiné osobní údaje budou při zpracování výsledků vynechány.

Předem děkuji za vyplnění dotazníku, velice mi tím pomůžete.

Eva Ogrocká

1. Na které sociální sítí máte profil? (Vyberte jednu nebo více možností)
 - a. Facebook
 - b. Twitter
 - c. Nemám profil a žádné sociální sítí
 - d. Na jiné sítí: (vypíšte)
2. Píšete na sítí statusy, zprávy? (Vyberte jednu z možností)
 - a. ano
 - b. ne
3. Proč píšete statusy na sociální sítí? (Vyberte jednu nebo více možností)
 - a. Aby moji přátelé věděli, jak se mám a co právě dělám
 - b. Abych své přátele pobavil
 - c. Abych vyjádřil názor na určitý problém
 - d. Komentuji produkt, který se mi líbí, chci ho doporučit ostatním
 - e. Abych se zviditelnil
 - f. Abych získal radu nebo názor ostatních
 - g. Jiné důvody: (vypíšte)
4. Kontrolujete po sobě text statusu, než ho zveřejníte? (Vyberte jednu z možností)
 - a. Ano, vždy
 - b. Ano, většinou
 - c. Spíše ne
 - d. Ne, nikdy
5. Snažíte se psát statusy bez gramatických chyb? (Vyberte jednu z možností)
 - a. Ano, snažím se psát bez chyb
 - b. Ne, nesnažím se psát bez chyb
6. Snažíte se psát statusy spisovně? (Vyberte jednu z možností)
 - a. Ano, snažím se, aby byl text statusů spisovný
 - b. Ne, úmyslně nepíšu spisovně
 - c. Záleží na obsahu sdělení – někdy píšu spisovně, jindy ne
7. Vyberte, které jevy používáte při psaní statusů. (U každé podotázky prosím zvolte odpověď ano – ne)
 - a. Anglicismy

⁵⁸ <http://www.vyplnto.cz/>

- b. Vulgarismy
 - c. Expresivní výrazy
 - d. Slang
 - e. Novotvary
 - f. Zvláštní zápis písmen (např. w místo v, o5 – opět apod.)
 - g. Píšu bez interpunkce
 - h. Píšu bez diakritiky
 - i. Hromadění interpunkce (!!!!!)
 - j. Hromadění stejných písmen (ahooooj)
8. Vadí Vám, když ostatní píšou statusy nespisovně či s chybami? (Vyberte jednu z možností)
- a. Ano, vadí mi chyby i nespisovnost
 - b. Ano, vadí mi gramatické chyby
 - c. Ano, vadí mi nespisovnost
 - d. Nevadí mi to
9. Opravujete ostatním uživatelům gramatické chyby ve statusech? (Vyberte jednu z možností)
- a. Ano, pošlu mu soukromou zprávu
 - b. Ano, slušně ho upozorním v komentáři pod statusem
 - c. Ano, vymyslím nějaký vtipný komentář, který se k chybě vztahuje
 - d. Ne, neopravuji ostatní
 - e. Jiná možnost: (vypíšte)
10. Prosím, zkopírujte mi 3 – 5 libovolných statusů či zpráv, které jste uveřejnil/a na svém profilu. Otázka je nepovinná, můžete ji přeskočit. Budu ale velice ráda, pokud ji vyplníte. Statusy vložte bez Vaší přezdívky či jména. Statusy budu jazykově a stylisticky rozebírat ve své bakalářské práci, krátké úseky použiji jako příklady. Všechna jména, přezdívky, konkrétní názvy a jiné osobní údaje vymažu a nebudu je nikde zveřejňovat. Dotazník je anonymní, takže já ani nikdo jiný nespojí Vaše jméno s konkrétním statusem. Předem děkuji za Vaši ochotu.
11. Kolik je Vám let? (Vypíšte číslo)
12. Jakého jste pohlaví?
- a. Muž
 - b. Žena
13. Co právě studujete? (Pokud už nestudujete, uveďte „nestuduji“ a nejvyšší dosažené vzdělání.)
- a. ZŠ
 - b. SŠ bez maturity
 - c. SŠ s maturitou
 - d. Konzervatoř
 - e. VŠ bakalářské
 - f. VŠ magisterské
 - g. Nestuduji
 - h. Jiné: (vypíšte)

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku. Velice jste mi tím pomohl/a.